ԵՐԱՍՏԱՆ

Տարեգրական Լուրեր

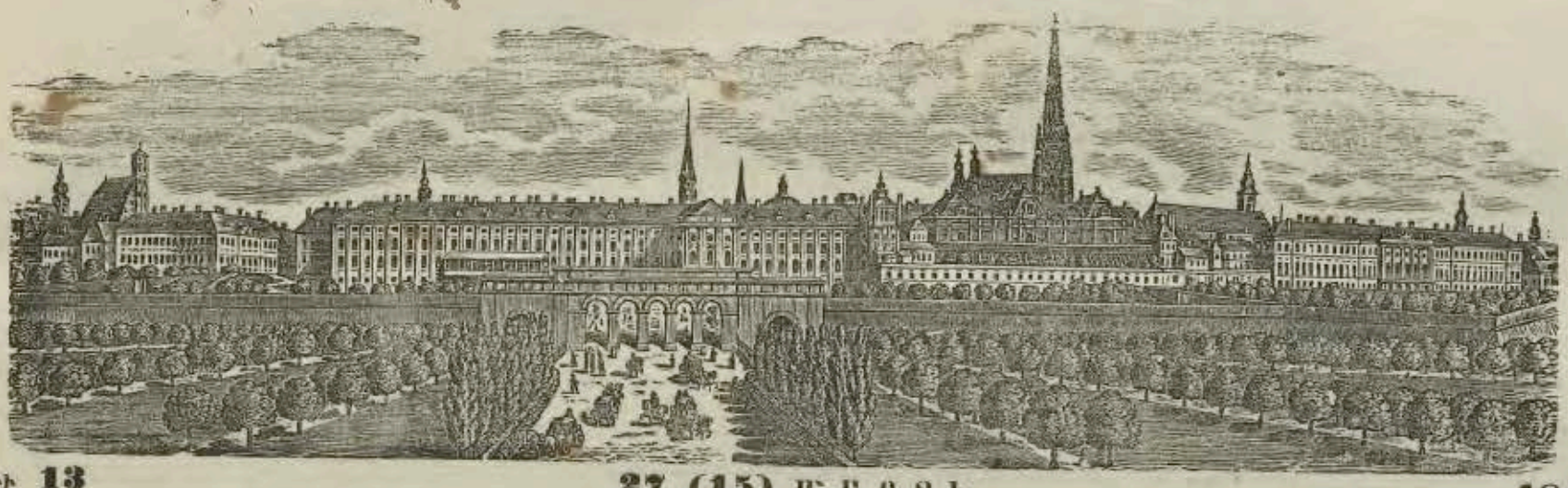

Թիւ 13 — 27 (15) ՄԱՐՏԻ — 1849

ՀՈՎԱՆԴԱՍԱՒՈՐԵՆԻ

ԱԻՍՏՐԻԱ։ Լատուրը մեծագունեղը կը սպասնուին։ Իր կրաւորութեան ժամանակ։ — Լոմբարդիա ու Վենետիկ։ Քաղաքացիներն հրամանագիրն ու յայտարարութիւնը։ Զորքերու Միլանէն կ'ելլեն։ — Բոհեմիան։ Ռուսական լուրեր։

ԳԱԼԻԱ։ Պրեա գրաւելու մեռելներն կը սպասնուին։ Պոնապարդի։ Փարիզ խռովութիւններ։ Սարդինիայի։ Հռոմի ու Ուորիոյի վրայ։

ԻՏԱԼԻԱ։ Ֆլորենցիոյի երկու յայտարարութիւնները։ Բրեսիոյ խոսքը։

ՍԻՑԻԼԻԱ ՈՒ ՆԱՊՈԼԻ։ Թեսալոնիկի Սիցիլիայոց ըրած վերջնական ասամբարութիւնը։ Ս. Փահանապարհին երկու յայտարարութիւնը։

ՀՈՒՄԱՑԻ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ։ Փորձագիր ֆլխանու թիւն։ Գաղտնի կազմակերպութիւնը։ Հռոմայի դրութիւնը։ Զորքերը իր պաշտպանութեան ասակ կ'ուզեն։

ՍԱՐԴԻՆԻԱ։ Պասերայի պատերազմի յայտարարութիւնը։

ԱՂԵՂԻԱ։ Հոգեվարքի լուրեր։ Ֆանֆարդայի գիտագարը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ։ Բոլոր երկիրը միացնելու խնդիրը։

ՕՍՄԱՆՅԱՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ։ Ֆինանսական պատասխանութիւն։

ՌՈՍԻԱՐԵՆԱԿԱՆ։ Օգերեանցիներու կամ մուսուրաներու վրայ։ (Զարմանալի լուրեր։)

ԴՐՈՒՐԱԳՈՒՅՈՒԹԻՒՆ ԸՆԹԱՑՔԸ։

ԱԻՍՏՐԻԱ, ՄԱՐՏԻ 26

ԼՈՒՅՍԻՑ 20ին պատերազմի պաշտօնական Լայպզիգ կոմսը մեռցընողներին երկաթ հոգի՝ որոնք առ մարգասպանութեան իրար դրծակից եղած էին, քաղաքին շորս կողմը եղած գաշտին վրայ կախուեցան. իսկ երկու հոգի՝ որոնք միայն հեռաւոր օգնած էին, 20 տարի ծանր շղթայով թիապիտութեան պատիժ առին։

— Աւստրիայի մէջ երկրագործութիւնը յառաջացընելու համար Ֆրենկֆորտ երկրագործութեան ու վաճառականութեան պաշտօնեին ջանալով երկրագործութեան ժողով մը դրուեցաւ, որուն անդամները տերութեան ամէն գաւառներուն մէջ դաներաղ երկրի հողաւորներէն ընտրուեցան։ Ա՛ս անդամներուն մէկ է նաեւ Հայաստանի։ Հայաստանի ։ Պետրոս Ռամշեան՝ որն որ Կոմիցիոյի մէջ շատ երկիրներու տեր ըլլալուն համար՝ նշանաւոր բնակիչներն ընտրած են։ Ամսոյս 19ին աս ժողովքը Ֆրենկֆորտի պաշտօնեին գահերիցութեամբը Վիեննա բացուեցաւ։

ԼՈՒՅՍԱՐԱՏԻՒ ՄԻ ԶԱՏՏՈՒԹԻՒՆ։ Մինչեւ ամսոյս 13ին գրուած լուրերը Կարլոս Ալբերտին զինադադարը լմընցած հրամարակելու փոյ ասանկ կը գրեն։ Երեկ Սարդինիայի հարիւրապետ (major) մը Ուատեցքի սպարապետին ծանուցանն թուղթ մը բերաւ, որով կ'իմացընէր որ 1848ին Օգոստոսի 8ին հաստատուած զինադադարը լմընցած է։ Ասլուրը հրամանի զրաց այնպիսի մեծ ուրախութիւն մը պատճառեց, որ չրսով յայտնելն անկարելի է։ Նոյն իրիկունը փառաւոր լոյսի անուտ (sérénade) մը եղաւ։ 8 ի բաժշտայ գաս Աւստրիական երգն երգելով թագաւորական պալատը գացին, եւ Ալբերտ քաղաքին շատ կողմերը պալտեցան։ Նոյն օրը Ռատեցքի սպարապետը զօրաց աս հրամանագիրը հանեց։

Ինքնուրոյն։ Ձեր ասասի բարձանքը կատարուեցաւ, թշնամին զինադադարը լմընցած հրամարկեց։ Մեկ անգամ մ՚ալ անիկա իր ձեռքը խաղալիքի թագին կ'երկնցընէ, բայց պիտ՚որ տեսնէ որ վերջ ամէնը մեր հաւատարմութիւնն ու քաջութիւնը եւ ձեր կայսեր ու թագաւորին ուներցած սէրը փոխուած չէ։ Երբ որ դուք Վերոնայի դռներն եկաք, եւ յաղթութիւնն դիմելով՝ թշնամին իր սահմանը փոխեցիք, մեհանեցաւ թեսամբ մը ասոր զինադադար մը շարժեցիք, որովհետեւ, ինչպէս որ ինքն բսաւ, կ'ուզէր խաղաղութեան վրայ խօսել։ Բայց անոր ուզածն անկիս նոր պատերազմի պատրաստութիւն։ Հիմա մենք ասոր մեհանեցութեամբ շարունակ խաղաղութիւնին կ'սպասենք իր մայրաքաղաքին մէջ հաստատել։

Ինքնուրոյն։ Զատերազմը կարճ պիտ՚որ ելլայ թշնամիներդ նոյն թշնամին է զոր որ Ս. Աւշեայի Սամմա Գամբանոյն, Գոլոգոյայի, Վոլոյի քաղաքներ եւ Միլանին ու Գենուայի յաղթեցիք։ Ասոնց մեջ հեռ է. որովհետեւ մեր գործը շատ ազգար է։ Նոյնը ուրեմն, ինքնուրոյներ, մեր նշանաբանն է Դուրն, հոն խաղաղութիւնը իր գանենք։ Կեցցէ՛ մեր կայսրը, կեցցէ՛ մեր հայրենիքը։

Ես հրամանագրին զատնոյն օրը բոլոր իր իշխանութիւնը տակ եղող զօրքերուն յայտարարութիւն մ՚ալ տուաւ, որն որ համառօտելով հոս կը դնենք։

Իմ կայսերս ու տիրոջս իրաւունքը եւ միապետութեան ամրոցութիւնը պահելու համար մեկ անգամ մ՚ալ սուր քաշեցիս։ Ասիպատ ասեան իմ քաջ բանակիս եւ ամէն պարապանած ինդրոյն արդութիւներ պարտական եմ՝ թէ հոկտեմբերին եւ թէ իմ բանած ընթացքիս վրայ հոյլեցուած մ՚ընել։ Աբդար ինդրոյ մը զորութիւնը մեծ է. ես թէ ներկայ եւ թէ ապագայ ժամանակին կը բնաւորեմ որպէսզի՝ թէ այսպէսները կայսեր բանակին է՝ չէ նէ Սարդինիայի թագաւորին։

Ես պատերազմին սկիզբը ասպէս յայտնի է։ Զանազան խռովարարի տերութիւններ մեջերնին միացանութիւն մ՚ըրին, որուն փոխանին էր Խռովիան միացընել, եւ ասա բանս ընելու մեջտեղ՝ Աւստրիայի տերութիւնը կործանել էր, որովհետեւ ասիկա շրջած՝ իրենց վախանին հոսանքն ունկարելի էր։ Ամ որ Խռովիան եւ անոր բնակիչներուն բնութիւնը կը ճանչնայ, շիկրնար հաւատալ որ անոնք իրենին վիճակ եւ մեկ տերութիւն կարելի, այլ յայտնի կը տեսնէ որ ամենը ասա ջանքն է ամէն կարգն ու կանոնը եւ օրինաւոր տերութիւնները ջնջել, եւ անկեւ եարը կարելիք հոսարարկուութիւն մը հաստատել։ Ա՛ս բանիս առաջին գործադիրը Կարլոս Ալբերտ եղաւ։ Երեսին բարեկամութիւն ցուցընելու ատեն՝ իր բանակը թշնամութեան Լոմբարդիա խոմնեց։ Իր Աւստրիական ասն հետ ունեցած արենակցութիւնը բարդուկին մնաեալով, եւ չգիշելով որ իր երկրներուն մեծ մասը եւ նոյն իսկ իր թագը Աւստրիայեն ձեռքն ստացած է, ամէն օրէնքն ու իրաւունքը ոտքի տակ տուաւ, իր զորքովը մեր երկիրը մտաւ, ինչպէս մեկ գող մը որ ասպուտանին տերութիւն հեռու ըլլալը տեսնի՝ կ'սառնէ իր յարձակումը ապահովութեամբ կատարելու։

Լոմբարդիոյ ասպատամարտին պատճառաւոր նոյն երկրին մեջտեղը զօրքս ժողովեր՝ Կարլոս Ալբերտ փախաստ կարծեց, բայց ոչիկս մեծ սխալ մընեց։ Վասն զի ես բաւական զգաւորութիւն ունեի Միլանցիներուն ապատամբութիւնը սատրի բանեցնելու համար։ Բայց աս բանս չընեցի՝ անոր համար որ չէի ուզեր քաղաքը կործանել, այլ ամբողջ իմ տերութիւնս պահել։ Կարլոս Ալբերտ յաղթանակաւ ներս մտաւ քաղաք, եւ նոյն Միլանցիներուն քով կայսերական բանակին բանեցուցի, հոն իր յաղթութեան ընթացքը վերջնացաւ։ Յաղթանակ ու նեղան ելած՝ ապատամբներ փախան։ Ահեկ անգամ մ՚ալ ուզեց Միլանցիներուն քով իմ յաղթող բանակիս դէմ դնել, բայց աս փորձն ալ պարապ եղաւ։ Զորքս անոր հաղորդութիւնը կարդց, եւ երկու օր բաւական էր անոր Միլանէն փախչելն անկարելի ընելու։ Թշնամանքն բանակը ան ատրճանի ոտքանելի վիճակի մեջ մնաց, որ ինծի ամենեւին արգելք մը չիտար Պոլոնիոյ քաշելու։ Բայց չէ թէ միայն աս բանս ջրի, այլ նոյնպէս ալ շարունակի, եւ Միլանէն հետ այնպէս վարուեցայ որ քաղաքացիք ամենեւին չէին յուսար որ այնպէս պիտ՚որ վարուիմ։ Հապա թէ Կարլոս Ալբերտ ուրիշ անգամ յաղթուելն կրած վնասը քիչ մը կարգի դրաւ, եւ իր զորքովը մեկ մասը ժողովեց, նորէն առջի ընթացքը բռնելու սկսաւ։

Թէ որ գիտնալու ըլլայի որ թագաւորական պատիւը Կարլոս Ալբերտին ամէնին վրայ պարտաւորեցուցի՝ որ անարգանք, զանիկս Միլանի մեջ գերի բռնելէն ետ չէի կենար։ Քաղաքացին դէպքերը գինուորական երկրներուն պատմոս եղան։ Ա՛ս ժամանակը Բիեմոնտ անգամ պատերազմի պատրաստութիւն տեսնելու գործածեց, եւ խաբեութեամբ՝ զինադադարը խզելութիւնը մերթելու պատրուակ մ՚ըրաւ։ Դեռ երկամի թագը (Լոմբարդիոյի թագը) կարգնցընելը մոռցած չէ, զոր որ կը կարծէր թէ հաստատուն բանամ է։ Սարդինիոյի տուեր (Սարդինիոյի թագաւորական զէրը) շատ անգամ Աւստրիայի խռովութիւններու տեղի առնելով՝ Լոմբարդիան թագաւորելու մեկ մասը ձեռք ձգելու ուխտած էր։ Բայց քաղաք Լոմբարդիան յարձակելու ատենին յառաջ Կարլոս Ալբերտ սիրեր եաս։ Բայց աս բանս ընելու ինչ իրաւունք ունի. ամենեւին եւ ոչ մեկ իրաւունք մ՚ունի։ Աւստրիան նոյն գաղիքներով Լոմբարդիան ստացած է, որով որ Սաւոյիի տունը թագաւորի պատուանունը եւ Սարդինիա կղզոյն տերութիւնն ստած է։ — Աբեթեր ուշադրակալութեան իրաւամբ։ Կարլոս Ալբերտ ամենեւին Լոմբարդիայի չտիրեց, այլ անոր քիչ մը ատեն պարարտելով՝ անհաստատմութեամբ ներս յարձակեցաւ, բայց չարաչար նոր վերադարձաւ։ — Բայց գուցէ ժողովրդեան ազատ ընտրութեան իրաւամբը, որով բլլալու։ Թիանցլ տերութեան դրութիւն ընտրուեցաւ։ Նոյն իսկ աս միանալ տերութիւնը կարգնացութեան մի ոնիրաւ եւ բռնական դործ է, զոր որ ժողովրդեան շատ մեծ մասը եւ ոչ հիմա կը ճանչնայ։ Կարլոս Ալբերտ ամենեւին Լոմբարդացոց համար եղած չէ. ով որ կ'ուզէ աս բանիս ստուգութիւնն իմանալ՝ թող Միլանի Գաղա Կրերի պատան երթայ եւ հոն Կարլոս Ալբերտին կեցած սրահին գնալ ամերով ճակ ճակ եղած ձեռքերը տեսնէ. թող անոր գիրերուան մնացին իր Լոմբարդացի հաւատարիմ դաշնակիցներուն մոլորագրերն նախատանօք փախչելը կարդայ։ Ամենեւին մեկ թագաւոր մը այնպէս նախատուած ու թշնամանուած չէ,

ինչպէս որ Կարոլոս Ալպերտ Միլանցիներէն նախատուեցաւ, եւ արդեւք կարելի է որ անիկա կարողանայ անդամ մը Լոմբարտացիներուն սիրելի ըլլալ կամ մնալ։ Պարէն ու արդարութիւնը այնպիսի առաքինութիւններ են՝ որոնցմէ թագաւոր մը ամենեւին չկրնար զատուիլ։ Պատմութեան մէջ օրինակ մը չկայ որ անհաւատարմութեամբ եւ երդմնազանցութեամբ գահ մը հաստատուած ըլլայ։ Կարոլոս Ալպերտ ոչ իր գահը, որուն յատակը ինք աշխարհակալութեան թաղմանոցով ու փառատիրութեամբ կը փորէ, ոնոնցմով չկրնար ապահովցնել։

Անոր ինդրոյն արդարութեան եւ իմ քանակիս քաջութեանս ու հաւատարմութեանը վրայ վստահանալով՝ թիւնամէնին դիմաց կ'երթամ. թէ որ մեր յաղթութեան մէջ պահած չափաւորութիւններս չկրցաս թիւնամին խաղաղութեան խնդրելու, ասոր մէկ անդամ մ'ալ որիա՛ որոշ. գաղտնի Դուբրինին առնուլը՝ խաղաղութիւնը կնոջ դիւրինցնել։

— Մ'իլան, Մարտի 15։ Երէկ սպարապետին Ռիկմանդեցի զօրապետ մը եկաւ եւ իր թագաւորին կողմանէ անոր առաջարկեց որ շուտով իր բանակովը Օլեոյ դեսուն անցին քաշուի։ Ասոր պատասխան տրուեցաւ. որ Աւստրիան խաղաղութիւնը Դուբրինի մէջ պիտի հաստատէ։ Հինգշաբթի օրը զօրաց մեծամասը արտաքոյ կարգի ուրախութեամբ Միլանէն ելաւ, շաբաթի օրն ալ սպարապետը բոլոր բանակովը գէպ ի Լոտի Ճամբայ ելաւ։ Միլան 8000 զօրք դրկեցին մէջ հանգին, 160 ալ հնդանոցի։

Ամերիկա։ Հասարակաց պատերազմին վրայ երեւութի լուր մը չկայ։ Միայն Աւստրալէ եկած պաշտօնական լուրերը կը ծանուցանեն որ Խուանէր թեղանոմպատը՝ Պէմ զօրապետին գրաւելու հետ նորէն երկու օր զարնուելու ու յաղթեր է։ Թշնամին 100 մեռած եւ 360ի չափ վիրաւոր ունեցեր է։ 100 հոգի ալ գերի բռնուելու են։ Իսկ Ուրպան գլխաւորը՝ զոր որ կրնանք մեր Գոլ Ալսիլ իշխանին նմանցընել, քանի մը հարիւր հոգւով յանկարծ 1000 հոգիէ կազմուած թշնամւոյ գնդի մը վրայ յարձակելու եւ ամենն ալ գերի բռնելու Զեռնոմէնց խաւարիր է։ Բայց Աւստրալէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն որ Բուենոս Այրէսի զօրաց հրամանատարին ապստամբի Սեքրէտնեռուն հետ պատերազմելու առնելով՝ պէմ տարեմի գաղերով 12,000 հոգւով Հեռամանչյասին վրայ եկեր եւ մինչ 3000 ոուս զօրաց հետ կռուելը յաղթեր ու քաղաքն առեր է, եւ քիչ մը առեն անոնք թիւրելին նոքա՝ նորէն իր գոլքովը նոր քաշուելու գացեր է։

ԳԱՂԼԻԱ

Փարիզ, Մարտի 17։ Պրէա զօրապետը (անցած տարի Յունիսին մէջ) մեռցընողներէն երկու հոգի Տէ ու Լաբ իրենց վրայ եղած դատաստանին վճռովը մահուան դատապարտուեցան, ու տնոյն 16ին առ վճիռը գլխատուելուն կատարուեցաւ։ Ընտրուելու ժամը 7ին ցրիւը զինուորներու խումբ մը սկսու դէպ ի գլխատուելիան տեղը շարժիլ։ Մինչեղէն կ'երթար կառք մը՝ որուն մէջ նստած էին Տէ ու Լաբ։ Բոլոր անցնելու ճամբաները զինուորները բռնած էին, ու մէկ քանի կողմեր թիւանոմիներ ալ գրաւած էր։ Յետոյ Տէն գլխատուելիան դատարանին վրայ եկաւ, յանդուգն ու աներկիւղ կերպով մը՝ քահանայ, խոստմանանք չուզեց, ժողովրդեան դարձաւ ու ըսաւ. "Շնորհուն ժողովրդեան, Տէ անմեղ կը մեռնի։ Տէ ժողովրդեան համար պոհ կ'ըլլայ կոր,, ասս ըսելէն ետքը՝ ինքը զինքը գահճին ձեռքը տուաւ։ Անկէ ետքը ելաւ Լաբ, "Բաժդրաքցիք, ես անմեղ եմ, ըսաւ, գիտցէք որ իրրեւ քրիստոնեայ կը մեռնիմ,, ու ժողովրդապետին պատուիրած աղօթքներն ընելով՝ գահճին դնայ։ — Քաղաքը բոլոր բաւական հեռու կեցած էր, ու ասս դառն տեսարանին ասենն խօսող մը չկար։ Ինչպէս որ Փարիզի պրէսիդիկոսպասը ասս մահապարտներուն աղաղակներ համար միջնորդ եղած ըլլայ, բայց պաշտօնականը "Ժողովրդական անցած է,, ըսելով՝ անոր խնդիրը մերժած ըլլան։ Կ'երեւայ որ ասս ոգեւորութեան մէջ կործակիցները շարունակ ոմանք ընդունին ու ազատին։

— Լուգ։ Պոնապարդէին տաղ. կաբաւը (գոլն), որուն վրայ երկայն ատենէ վեր կը խօսուէր, եղաւ։ Մարտի 14ին իրիկունը ժամը 9ին սկսաւ ու միչեւ առաւ. ժամը 6 տեւեց։ Հրատարակուածներուն կատարեալ շարքը Մարկոպոլոյն եկեղեցիին միչեւ Լեգեսեան դաշտերը կը հասնէր։ Լուգ։ Պոնապարդէն ամէն կերպով քանացած էր որ հանդէսը որչափ կարելի է փառաւոր ըլլայ։ Բոլոր պալատն ու պարտէզը անանկ արուեստով կարգի զարդարուած էին, որ տեսնողները կ'ըսեն թէ Լեգեսեան պալատը գէթ ասանկ հանդէս մը եղած չէր։ Հրաւիրուածներուն թիւը 2000ը կ'ունցներ։ — Ոչն օրը Լուգ։ Պոնապարդէ Ս։ Թովմա Ագուինացւոյն հրա-

* Ահա օրերս Վէրանէ, Դարիէր, Բարիներ, ու Ալարդիկոս ապստամբութեան ոճրագործները թնդանօթով սպանուելու ու Վիւրոյց Զրաստանման ատենն ատեն։

պարակը եղած թիւանոմիանձիկ զօրաց թիանպարանին պարերուելուն եղած ատենը՝ ժողովուրդը նոյն ատեն մեծ բաղմութեան ժողոված ըլլալով՝ հասարակաւորութեան գահերեցին շատ մեծ սէր ցուցին, ու կեցցէ Նապոլէոն պոռալով պինը բարեւեցին։ Բանակ կը պատմէ Մոնիթէոր։

— Հասարակաւորութեան ծառերը դար առնուելուն պատճառաւ Դաղղիայի քանի մը կողմերը գարձեալ խռովութիւն եղաւ։ Իրուն հասարակաւորութեան ոստանները ասոնց անդին կամիր ղլեարկներ դրած ու կամիրը գլուխ բացած կը պուտային։ Պնեցցէ Էռնեակոյին, Դաբալեռնը վարդ, եւ այլն։ բայց ապգային պահապանները ու կառավարները խաղաղութիւնը նորէն տերը բերին։ Ամսոյս 17ին Մոնիթէոր ասանկ դիպուածներով լցոր իր էջերը լեցուցած է, որն որ թէպէտ Դաղղիայի մէջ պատահած խռովութեան օգուտն գեռ չհանդարտիլը կը ցուցնէ, բայց կը յուսացուի որ բան մը չելլեր, որովհետեւ կառավարութիւնն աչուրները շուրջ բանալով՝ ամէն կերպով պատրաստութիւնները տեսած է։ ու գիտենք որ ասս խռովասէրներուն քանութիւնն ան է, որ գիմնազիին զօրութիւն տեսնելու որ ելլան՝ կը ամլին կը մնան։

— Վարիզ, Մարտի 18։ Ամենուն միտքն ու հետաքրքրութիւնը Իտալիայի վրայ դարձած է։ Իրարու Ալբերդին Աւստրիայի դէմ նորէն պատերազմ հրատարակելը՝ վաճառականութեան ու առուտուրի սովորական ընթացքին վրայ փոփոխութիւն մը կամ գէշ ազդեցութիւն չընելին զատ, տերութիւնան թղթերը զարմանալի կերպով մը 100ին 2—3 բարձրացան։ Ասոր համաձայն է նաեւ ժողովրդեան մէջ եղած ընդհանուր խօսքը, թէ Կարոլոս Ալբերդ անտարակոյս պիտի յաղթուի։ Ամէն մարդ անոր կը զարմանայ որ ինչպէս Կարոլոս Ալբերդ երկու միջնորդ տերութիւնանց այնչափ նորէն պատերազմ բանալու դէմ իրեն խրատ տալէն ետքը՝ նորէն Աւստրիայի դէմ ելլելու յանդգնեցաւ։ բայց հիմա ալ ատոյգ բան մը կը կարծուի որ Կարոլոս Ալբերդ խռովարար կողմն ստիպուելով ասս բանիս ձեռք զարնելու պարտաւորեցաւ։ — Դաղղիայի կառավարութեան կողմէն Պոռ լը Դոնդ Խորիա կ'երթայ, ու պատերազմին ժամանակ հոն կենալով՝ եղած բաներուն վրայ կառավարութեան տեղեկութիւն պիտի տայ։

— Դատընկեն կը գրեն որ վերջին օրերը (միչեւ Մարտի 7) պատերազմական նաւերուն մէջ մեծ շարժում կը տեսնուէր, Դասիք կրկնապարկ շոգենաւը։ Ուրիէ, ու Լիանան շոգենաւերը հարիւր որ թիզեր ի Կոնստանդ Ճամբայ ելան։ ուրիշ շոգենաւներ ալ դէպ ի նոյն կողմերը Ճամբայ ելլելու պատրաստութիւն կը տեսնէին, ու, անանկ կ'երեւայ թէ բաժին մը զօրք Խորիա պիտ՝ որ անցնի։ Ասոր պատրաստութիւնը ակրութիւնանց բռնած Ճամբուն շատ համաձայն էր։ որովհետեւ Դաղղիայէն եկած վերջին լուրերէն կը հասկացուի որ շրջա տերութիւնները՝ Դաղղիա, Աւստրիա, Սպանիա ու Նէապոլիս իրաք Ս։ Քահանայապետին խնդիրն ընդուներ են, ու Ս։ Քահանայապետը նորէն իր ամբոխ նրատեցընելու համար զէնքով՝ քահանայապետական երկիրները մտնելու որոշեր են։ — Բայց ասս որոշման գործադրութիւնը կ'երեւայ որ քիչ մը ատեն պիտ՝ որ ուշանայ, որովհետեւ Կարոլոս Ալբերդին պատերազմի հրատարակելէն ետքը՝ Դաղղիայի կառավարութիւնը որոշեց որ ասս միջամտութիւնը պատերազմի ատեն յարմար չէ, անոր համար ալ Դուբրն նորէն հրամայեց որ նաւատորմիղը Ճամբայ չելլէ։

— Աւստրիայի կայսրը իր ժողովրդեան տուած սահմանադրութեան վրայ ալ շատ խօսք կ'ըլլայ։ Եւրոպայի նորէն խաղաղիլը բաղձացողներ՝ ասս լուրը շատ ուրախութեամբ ընդունեցան, բայց մշանջենաւոր յեղափոխութեան (révolution) կողմնակիցներուն հաճելի չեղաւ, ինչու որ ասանք կ'ուզեն որ յեղափոխութիւնը Եւրոպայի մէջ գեռ չդադրի, հապա երկայն մնայ ու պրոսարական խնդիր ըլլայ, որ անոր մէջ գտնէ իրենք ալ բան մը կը շահին։ Նապոլեոն լրագիրն ալ ասս կողմն է, նոյնպէս ընդհանրապէս խօսելով՝ կարմիր ու կապոյտ հասարակապետութեան կողմնակիցներն ալ։

— Լանդպրէյնոնեռ լրագիրն ու Ուրպարիկի ընդհանուր լրագրին Փարիզի թղթակիցը Շվարցենբերկ Աւստրիայի արտաքին գործոց պաշտօնեային Պերլինի ու Ս։ Քիդրսարիկի արքունեացը տուած յայտարարութեան մէջ լսած ան խօսքին շատ կը զարմանան, թէ Պոմիարտեան Աւստրիայէն բաժնուելու առաջարկութիւնը նախ Աւստրիայէն եղած չէ, հապա ասոր Լորտ Բարմերդն սկիզբ եղած է, եւ Աւստրիան երբեք առանձի ընդունած չէ։* Յայտնի բան է (կ'ըսեն ատանք) որ Շվարցենբերկ իշխանին նախորդը Պ։ Վէսսենբերկ Ս։Իլանի առաջնորդական կառավարութեան թուղթ մը տուած է, որուն մէջ Լոմբարտիայի անկախութիւնը իրաք կը ճանչնայ, ու ասս հիման վրայ խօսակցելու առաջարկութիւն կ'ընէ։ Պ։ Վէսսենբերկին ասս պաշտօնական թղթերը Ինպրուքէն գրուած է ունցած տարուն Յունիսի 15ին։ որն որ Գոնդիկնոնին Յունուարի 15ին հրատարակած է։ Իսկոյն անկէց ալ աւելի հոստատութիւն կ'ընդունի, որ Պ։ Գոպրդի Միլանի առաջնորդական կառավարութեան դլուխը թղթին պատասխան տուած է, որով ան կառավարութեան կողմանէ ասս առաջարկութիւնը մերժեց, որովհետեւ խոսրացնէ կը պահանջէին որ Վենետիկին ալ անկախ ըլլայ։ Ասոնք թղթակցութիւնները Պարիզի դիւանին մէջ պահուած են, որով զարմացուելու բան կ'ըլլայ Շվարցենբերկին ասս պրութիւնը։

ԻՏԱԼԻԱ

Ընդհանուր թուղթին մեծ տերութիւններուն մէջ Իտալիայի վրայ եղած խոսակցութիւնները ծանուցինք եւ միանգամայն Աւստրիայի առաջին պաշտօնեին Շվարցենբերկ իշխանին Դաղղիայի, Պրուսիայի ու Պրուշի տերութիւններուն տուած յայտարարութիւնները միշտ ցինք։ Ասս անդամ ասս յայտարարութիւնները հոս կը դնենք։

Շ Յարցենբերկի Դաղղիայի կառավարութեան խրատած յայտարարութիւնը մէջ գլխաւորապէս Հռոմայի ինդրոյն վրայ կը խօսի, բայց խնդրան բաներուն կը գտնէ որ Աւստրիա Պրիւսելի ժողովքին մէջ Սարդինիայի ու իրեն մէջ եղած վէճէն զատ ամենեւին ուրիշ բանի վրայ խօսիկամ վիճիլ չանձն չառնիր, եւ թէ որ Ընդդիմ ու Դաղղիա Վիէննայի դաշինքներուն մէջ փոփոխութիւն մը ընել կ'ուզեն, Աւստրիա ալ անոր պատրաստ է, միայն թէ կը պահանջէ որ նոր դաշնադրող ամէն տերութիւններն ալ ասս ժողովքին մէջ մտնեն։ Իսկ Հռոմայի խնդրոյն վրայ ասանկ կը գրէ. "Այն ամէն բանեւրուն մէջ, որոնց վրայ տերութիւններուն մտադրութիւնը Իտալիայի մէջ կանգ կ'առնէ կը կենայ, մէկն ալ ու առաջինն է Պիոս Թ։ Քահանայապետին արտաքոյ կարգի վիճակը, ան Քահանայապետին՝ որն որ քիչ մը յառաջ ընդհանուր ազգակցաց Իտալիայի բարեկարգ ու ազատութիւն կը կոչուէր, բայց հիմա իր մայրաքաղաքին մէջ եղած անօրէն դատաստանութիւնովը ստիպուած է ծառայ երկրի մէջ ապաստան մը փնտռել։ Ցեռնէր, ինչպէս յառաջ գնաց շարաժամանութիւն յանցաւորութիւնը, որոնք որ ազգայնութեան գաղափարը գէշ գործածելով՝ ամենասուրբ իրաւունքները ոտքի տակ առին։ Ֆիլիպ եւ արքէն սկզբանէ յայտնի բան էր որ այսպիսի յանցաւորութիւն մը բոլոր քրիստոնէութեան առջեւը չկրնար կենալ, որն որ թոյլատրվին իրեն գէմ ելլելու կը դարձաւորի։ Դրաց ալ ասս բանիս մէջ երկու փախճանները ալ իրարու հետ կը միանան, մէյ մը ինքնիշխան Քահանայապետին ազատը դարձընելու, մէյ մ'ալ ան կողմնակցութիւնը՝ որ իրաւունքները յարգուած կեց, վերջացնելու։ Ազգաբաս. ազգերը իրաւունք ունի եկեղեցւոյ տիտանի գլխոյն ազատութեան ան ընդարձակութիւնը տալու, որն որ ոչ դարձեալ ընկերութեան (աշխարհքիս ամէն կողմի իր հպատակներն ունեցող) կառավարութիւնը համար անբաւ միտպատութեան անհրաժեշտ հարկաւոր է։ Ազգաբաս. ազգերը երբեք թոյլ չեն կրնար տալ որ իրենց եկեղեցւոյն գլուխը իր անկախութիւնէն զրկուած կամ օտար իշխանի մը հպատակ ըլլայ։ Այսպէս նաեւ հոգ չեն տար որ ինքը գաւառաձանութիւններու գործիք ըլլայ, որոնք գ իրեն պատկառելի անուան վնասանովը, նոյն իսկ իր անունը նուաստացընել ու կործանել կ'ուզեն։ Այսպէս դէ Հռոմայի եպիսկոպոսը, որն որ նաեւ ինքնիշխան գլուխ է եկեղեցւոյ, իր բարձր պաշտօնը կարող ըլլայ կատարել, հարկ է որ Հռոմայի իշխան ըլլայ։ . . . Այնուամենայնայնիւ Աւստրիայի ու Դաղղիայի պատշաճ է, որ իրարու առաջին ստորձանի ուղղափառ տերութիւններ ձայնարկին բարձրացընեն, ու ասս անօրէնութիւններուն դէմ, որոնց ինքը Սուրբ Հայրը զոհ եղած է, բողոքեն։ Բաց ասկից՝ կը կարծենք որ Նէապոլսոյ թագաւորն ալ, իբրեւ ուղղափառ իշխան ու կրացի, Քահանայապետը իր ազատութեան նաւեցընելու համար մէջը կրնայ մտնել։* Մ խոսքերէն ետքը Շվարցենբերկի իշխանը իր առաջարկութիւնները կ'ընէ, ինչպէս անցած թիւերնուս մէջ ծանուցինք, ու կ'աւելցնէ որ Աւստրիայի, Դաղղիայի ու Նէապոլսոյ զօրքը՝ այնչափ ատեն պիտի մնայ քահանայապետական երկիրներուն մէջ, որչափ որ ինք Քահանայապետը պատշաճ կը համարի։ Իսկ Ռուսաց ու Պրուշի տերութեան տուած յայտարարութեան մէջ յայտնի կը գրէ թէ երբեք կայսերական արքունիքը հաւանութիւն տուած չէ Լոմբարդ-

* Ցեռ Խուպիայի հասուածը։

* Այս յայտարարութիւնը Յունուարի 17ին տրուած է։ որով կը մեկնուի Սարդինիայի շրջանակուելիք։

տիեն ապատ թող տալու, եւ թէ Լորա Բալմերսթոնին խնդրը սոյգ չէ որ Աւստրիա ինք իրմէ առաջարկած ըլլայ Լոմբարտիայի ինքնիշխան անկախութիւն տալու։ մինչեւ անդ թէ սաոր ներկայ Լորա Բալմերսթոն առ առաջարկութիւնն ըրած էր Աւստրիայի գործակալին, ուստի ալ առ պարմանով ընդունած էր որ կայսերական արքունեաց առաջարկէ։ Իսկ Վիէննայի 1815ին գաշնիքը քննելու համար Ռուսաց ու Պրուշի կառավարութեան կարծիքը կը հարցնէ։ Ասոնց յայտարարութեան մէջ սկիզբէն մինչեւ վերջը յայտնի կ'երեւայ որ հիմա Գաղղիայի ու Աւստրիայի մէջ միաբանութիւն ու հաճայնութիւն մը կայ Լոմբարտիայի խնդրոյն վրայ, եւ անոր ներկայ Ընդդիմայի ու Աւստրիայի մէջ պատերազմ մը կը նշմարուի։

— Լրէս Գաղղիացւոց ըրագիրը, որուն Խաղաղասէր խնդրոյն վրայ առուած յուսերը շատ հիմնական ու ստուգագոյն յուսեր են, գիտ Սարդինիոյ կողմանէ պատերազմին սկսելուն յուսը չառած՝ զանազան դրդռանդներէն կը գոչակէ որ ստուգիւ պատերազմի պէտք է որ սկսի։ Ինչու որ ստուգիւ գիտենք, կ'ըսէ, որ Սարդինիայի հոստակալ գեսպանը Կարոլոս Ալբերդին կողմանէ ամէն ճիգն ի գործ կը դնէ որ Գաղղիան իրեն հետ միաբանի ու Աւստրիայի դէմ գրգռէ։ Բայց Գաղղիա ու Ընդդիմա՝ երկու պատերազմող կողմերուն զօրութիւնն ալ ապէկ կը ճանչնան, կ'ըսէ, եւ չեն կրնար հաստատ ու գաղտնիկից ըլլալ Բրժանովքին (Կարոլոս Ալբերդին զօրացը ընդհանուր հրամանատարին), որն որ կը խոստանայ մէկ քանի յարձակմամբ Աւստրիացիները Ադիճէին անդին վռնտելու։ Լոմբարտիայի հիմնական վիճակը առջի արշաւանքին ատենուան պէս չէ։ Անցած տարի Աւստրիական զօրքը զանազան տեղեր ցրուած կեցած էր, եւ Ռատեցքին չէր հոմարելի որ Միլանի մէջ ապստամբութիւն կրնայ ելլել, եւ անոր համար ամէն զինուորական ճամբաները անպատապարան ձգած էր։ Հիմա սաոր ներկայ Աւստրիական զօրքը զանազան մասերին բաժնուած՝ պատերազմական կէտերը բռնած կեցած է, եւ պատրաստ է ամէն առիթի մէջ միանալու, ուստի բանակ մը կազմելու ու Սարդինիացւոց ամէն բայն արգիլելու։ Գաղղիա՝ կարոլոս Ալբերտին կրկին եւ կրկին անգամ՝ ապստամբութիւն ըրաւ, որ իր ժողովուրդը զապէ ու պատերազմին եւ կենաց, թէ որ իր բոլորովին կործանելը։ Հուսէր։ Անգլիա ալ նորէն նոյն ապստամբութիւնն ըրած է, եւ երկու տերութիւններն ալ բացայայտ զուցած են որ իրենք ալ անկից ետքը ձեւքերնին եւ կը քաշեն։

ՍԻԿԻԼԻԱ ՈՒ ՆԷԱՊՈԼԻՍ

Դուբլին։ Պատէն ծովակալան ու Ընդդիմացւոց Բարդեր ծովակալը ամէն եղանակաւ եւ ուժէն ինկած են որ Սիկիլիան Նէապոլսոյ թագաւորին հետ հաշտեցնեն ու խաղաղութիւնը հաստատեն։ Թագաւորը Սիկիլիայի ապստամբներուն գլխաւորներուն ամենուն ալ թողութիւն տալ չէր ուզեր։ Բայց ծովակալները զինքը համոզցուցին, ու նոր խաղաղութեան պայմաններուն վրայ թագաւորին հետ միաբանելով՝ պայմանները իրենց վերջնական որոշումի մը Սիկիլիացւոց առջեւը դրին։ Ասոնց վերջին պայմաններուն մէջ գլխաւոր միտ դնելու բաներն ասոնք են։ Թագաւորը անցած տարուան Յունուարի 12ին եղաւ Սիկիլիայի մէջ ապստամբ կառավարութենէ տրուած վճիռները ոչինչ ու ջնջուած կը հրատարակէ, բայց անոր ներկայ 1812ին տրուած սահմանադրութեան հիման վրայ նոր սահմանադրութիւն մը տալ կը խոստանայ։ Այն սահմանադրութեան մէջ աս յօդուածները առանձին պիտի գտնուին։ "Տէրութեան կրօնն է, ուրիշ կրօններ մէկ դի ձգելով, միակ կաթոլիկէ Առաքելական Հռոմէական։" Երբ որ թագաւորը Սիկիլիա ընտիր նէ՝ իրեն տեղը փոխարէն մը պիտի՞ ըլլայ։ — Միայն ծովական զօրութիւնն, պատերազմի ու արտաքին գործոց պաշտօնեան Սիկիլիայի ու Նէապոլսոյ մէջ մէկ պիտի՞ ըլլայ, իսկ ուրիշ պաշտօնեաները Սիկիլիա առանձին պիտի՞ ունենայ, միայն թէ առանցքի մէկին ալ միւս թագաւորին քովը պիտի մնայ։ — Ան բաներուն վրայ՝ որ բոլոր թագաւորութեան Ընդհանուր, Սիկիլիացիք Սիկիլիայի պաշտօնեաներ պիտի ունենան թէ հոգեւոր ու թէ քաղաքական գործերուն մէջ։ — Սիկիլիա տարէ տարի 3 միլիոն Տուքատ տերութեան պարտքին համար պիտի՞ որ տայ, ու 1848 — 1849 տարիները Նէապոլսեցւոց կողմանէ եղած ծախքերուն համար ալ 500,000 ունկի (գրեթէ 26,000,000 միլիոն զուրուշ) պիտի հատուցանէ։ — Սիկիլիայի խորհրդանոցը երկու խորհրդոց սենեակ պիտի ունենայ։ Ատենապետները (Բուրնէրը) թագաւորը մինչեւ ցմահ կ'ընտրէ, եւ ատոնց թիւը որոշուած չէ։ — Վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ Սիկիլիացիք աս առաջարկութիւնը չեն ընդունած, եւ պատերազմի կը պարատուին։

— Կայսրդա Ս. Քահանայապետը Ընդոնելի կարդինալին ձեռքովը արտաքին տերութիւններուն դեսպաններուն երկու յայտարարութիւն տուած է, որոնց մէկը կը ծանուցանէ, թէ Հռոմայի հասարակապետական կառավարութիւնն եկեղեցականաց ու վանքերուն ինչքերը ծախելու համար արուած վճիռը տեղիս ու ոչինչ է, եւ սաոր համար աղդարարութիւն կ'ընէ, որ Հռոմայի օտարականները զգաստի ինչքերը գնելէն զգուշանան։ Երկրորդ յայտարարութիւնը նոյնպէս անվաւեր ու ոչինչ կը հրատարակէ նոյն կառավարութեան ան հրամանը, որով Հռոմայի թանգարաններուն մէջ գտնուած գեղեցիկ արուեստներու գործուածները, արձաններն ու յիշատակարանները ծախու կը հրատարակի։

ՀՌՈՄԱՅԻ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հռոմ, Մարտի 8։ Ազգային ժողովը աս դիշեր իր գաղտնի նստին մէջ երեք հոգւով Գործադիր իշխանութիւն մը հաստատելու վճիռ տուաւ, որն որ բացարձակ ու անկախ իշխանութիւն մը պիտի՞ ունենայ։

— Գաղղիայի կառավարութիւնն աս օրերս ուրիշ հանգամանք մը հասաւ, ու յայտարարութիւն մը ըրաւ, որով Գաղղիայի կառավարութիւնը կը ծանուցանէ որ Ս. Քահանայապետին ու Վատիկանին գլխաւոր դիւանները՝ Գաղղիացւոց պաշտպանութեան տակ են։ Որոշ համար Հռոմայի կառավարութիւնը պարտաւորեցաւ անմիջապէս նոյն դիւանները կնքելու, որ չբացուին։ Գաղղիացւոց աս գործաւորութեանքը շատ հարիւրներուն առջեւն առնուելան։

ՍԱՐԴԻՆԻԱ

Դուրին, Մարտի 14։ Աս գիշեր Կարոլոս Ալբերդ Ընդհանրապետի գլխաւոր բանակատեղը գնաց։ Դեռ ճամբոյ չելած՝ Ընդդիմի պահապաններուն յայտարարութիւն մը տուաւ, որով զինքնք կը յորդորէ որ պարտքերնին ալէկ կատարեն, հպարտնապարութիւնենէ հաստատեցի մնան ու իր ընտանիքն ալ պահպանեն, զորն որ իրենց ձեռքը կը յանձնէ։ Թագաւորին բացակայութեան ատենը իր որդին Սաւոյայի դուքսը իր փոխանորդութիւնը պիտի ընէ։ Ուրիշ հրամանագրով մ'ալ Բուժանովքին՝ բոլոր զօրաց պատասխանատու վերին հրամանատար կ'անուանէ։ Իսկ ինքը ամսոյս 15ին պահեստի գնդերուն հրամանատարութիւնը պիտի տանի։

— Դուրին, Մարտի 17։ Սաւոյայի դուքսը Լոմբարտացիները նորէն ոտք հանելու եռանդն ինկած է։ Իր տուած յայտարարութեանքով՝ ամէն մարդ 18 տարեկանէ մինչեւ 40 տարեկան պէտք առնելու կը յորդորէ։

— Պրաշանները "Ամէն քաղաքականացեալ ազգերուն,, որուած երկայն յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որուն մէջ Աւստրիան՝ իբրեւ Խաղաղասէր մնաւորական յառաջացմանը թշնամի, Լոմբարտիայի վրայ ունեցած իրեն իրաւունքը՝ իբրեւ հինցած, ժանկոտած ու անզօր կը հրատարակէն, նոյնպէս Վենետիկ ստանալն ալ՝ միակ երկու տերութեանց (Գաղղիայի ու Աւստրիայի) մէջ եղած դաշնադրութեան մը պտուղ է, կ'ըսեն։ Իսկ Վիէննայի 1815ի գաշնիքը՝ Դրազանի առնուելովը ջնջուած արուած կը քարոզեն։ Աւստրիա, կ'ըսեն, խաղաղութեան դաշինք դնելը՝ մանաւոր ուշադրութեամբ, որ առնի զօրանալ, եւ ասիկա՝ Պրուսիոյի ժողովրդը յանկարծ ընդունելը կը ցուցնէ։ Աւստրիացւոց Դերբարայի ու Վենետիկի վրայ յարձակիլը, Լոմբարտիայէն ուրիշ առնելը, Խաղաղասէր ժողովրդեան հետ այնչափ խստութեամբ վարուիլը, Լոմբարտիայէն ու Վենետիկի գաւառներէն Վիէննա գաղտնաբար կանչելը՝ զինադադարին դադարելը մէկ եղծումներ են, ուստի եւ կը ստիպեն խաղաղասէրները երկրին զինքին բանալ մնալու։ — Լրագիրները կ'ըսեն, որ ով որ աս ամէն բաներուն դարագաները ալէկ ճանչցած է նէ, աղէկ ալ կրնայ դատաւոր ըլլալ։ Քաղաքականութիւնն հասկցողներուն կարծիքն ան է, որ Կարոլոս Ալբերդ ժողովուրդը չկրնալով զսպել, եւ վախնալով որ չրլլայ թէ իր թագն ու խաղաղութիւնն ալ կորսնցնէ, պարտաւորուած է պատերազմի բանալու, սաոր յայտնի նշանն ան է, որ իր արտաքին գործոց ան պաշտօնեանները՝ որոնք որ պատերազմի դէմ էին, խօսքերնին չառնալով՝ հրաժարեցան ու անոնց տեղը պատերազմասէրներն անցան։

ԱՆԳԼԻԱ

Լոնդոն զրպարտալ առնոյս 20ին դէպ ի արեւելեան Ընդհանուր ճամբոյ պիտի՞ որ ելլէ։ Կառավարութիւնը իր ձեռքը ցիակատար ու ընդարձակ իշխանութիւն մը առած է Ընդկառուսի մէջ ուզածին պէս գործելու, զոր որ իրմէ յառաջ եղած բան չէր։ Ամսոյս 10ին դէպ ի Եգիպտոս սուրհանդակ մը ելաւ, հնոտեղաց փոխարքային հարցնելու որ արդեօք թող կու տայ Անգլիայի որ իր երկրին մէջէն Հնդկաստան ղրկք անցընել։ — Հնդկաստանի վերին հրամանատարութեան քարտուղարի պաշտօնը, որն որ մինչեւ հիմա պ. Նաբիէրին ձեռքն էր, գենէրալ Նաւարէթին անցաւ, որ շատ խելացի մարդ է։ Մեծամեծաց մէջ կը խօսուի որ Նարիէր խնդրեր է Ընդկաստանի վերին հրամանատարութիւնը յանձն առնելու շատ ընդդիմութիւն ցուցրեր է, ու Վէլլինկդէնի դուքսը իրեն ըսկոնական ոճով ասոր բսեր է։ Պէտ որ դուն չես երթար, ան ատենն Ռուսի Հարկ կ'ելլայ երթալ։ Բայց աս ատոր է որ թէ Հնդկաստանի կառավարիչները եւ թէ արքունիքը Նարիէրը շատ կը շողոքորթեն։ Ամսոյս 19ին Հնդկաստանի կառավարիչներուն հետ Հայդերաբատի Նատէլին եղաքը ճանչցայ պիտի՞ որ ելլէ։ Յառաջ Լատիա պիտի երթայ ան կողմերը տեսնելու, ու 28ին շոգենաւով Լիվրոնոյին Ընդհանրդրիա պիտի՞ որ անցնի։

Հնդկաստանէն նոր եկած առանձնական լուրերը կը պատրեն, որ Պանգա տեղապահ մէջ ճայն մը տարածուած էր թէ Սէյիներն ու Բրիտանացիք Նորէն պատերազմ են, ու Ընդդիմայիք յաղթելով՝ Սէյիները ջնջուած դեռեւն անդին վերներ են։

— Ամսոյս 13ին պատգամաւորներուն խորհրդարանի մէջ պ. Սանտէրսն՝ սրտապին գործոց պաշտօնէին հարցուց, թէ արդեօք սաս դիւ. Ցանիմարդան Գերմանիայի հետ եղած զինադադարը դադրեցուցեր է։ Լորա Բալմերսթոն պատասխան տուաւ, որ թէ եղէտեւ զինադադարը ամսոյս 26ին կը լմննայ, բայց Ցանիմարգայի կառավարութիւնը գրով ծանուցած է որ նորէն թշնամութեան ու պատերազմի ձեռք պիտի՞ որ չարկանէ, հապա միայն կ'ուզէ որ Շլեզվիկ – Հոլշտայնի վրայ դրուած հիմնական առաջնակարգ կառավարութիւնը փոխուի։ Ընդդիմա պիտի՞ նայի որ իր միջնորդութեանքը երկու կողմն ալ իրաւարար ընէ, որուն յաջողութիւնն ունի հաւանական կ'երեւայ, որովհետեւ երկու հակառակորդ կողմերուն բաղձանքն ալ ան է որ խաղաղութեամբ մէջերնին դառնան։ (Դոր լուրերը կը ծանուցանեն որ Գերմանիա ու Ցանիմարգա զինադադարը 3 ամիս ալ երկարցուցեր են։)

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերմանիոյն միացրեալու վէճը միշտ կը շարունակուի։ Մինչեւ շատ անդամ գրած ենք, աս խնդրոյս մէջ՝ որչափ մարդիկ, այնչափ ալ կարծիք կայ։ Նաեւ Փրանքֆուրտի ժողովքին համար ալ աս բանս է, ինչու որ թէ եթէ երկայն տանեն վէճ աս նիւթիս վրայ խօսուեցաւ, բայց որոշեն անկարելի ըլլալով՝ ժողովականները միաբանեցան որ հիմակու հիմա աս խնդիրը լմնցուն։ Աւստրիայի պատգամաւորները՝ որ ամենեն չէին ուզեր որ Աւստրիան միացեալ Գերմանիայէն դուրս հանուի, եւ ոչ ալ իրենց միջեւ հիմա ունեցած գլխաւորութիւնը կորսնցնի թողուլ, փետրուարի 27ին Գրանքֆուրտի կենդրոնական կառավարութեան՝ իբրեւ միջին բան մը առաջարկեցին, որ Գերմանիայի վրայ 7 հոգի բաղկացած վերին կառավարութիւն մը դրուի, որուն մէջ Աւստրիայի ու Պրուշի երեսփոխանները մէկ մարի հախապահ ըլլան։ Աս առաջարկութիւնը դեռ չընդունուած, պ. Վիլքէր ժողովքին մէջ առաջարկութիւն ըրաւ, որ իրեւ ասիոդական խնդիր՝ Գերմանական կառավարութեան ինչ ըլլալուն վրայ խօսին, ու Պրուշի թագաւորը Գերմանական կայսր դնեն։ Բայց Պրուշի կառավարութիւնը Մարտի 10ին բոլոր Գերմանական տերութեանց յայտարարութիւն մը հանեց, որուն մէջ Աւստրիայի բրած առաջարկութիւնը կ'ընդունի, ու տերութիւնները կը հրաւիրէ որ իրենց հետ միանան, ու աս կառավարութիւնը դնեն, որով ան մեծ խնդիրն ալ վախճան մը ընդունի, ու Գերմանիան որոշուած վիճակի մէջ մնայ։ Կը յուսայի որ մէյ մը Աւստրիան ու Պրուշը միաբանելէն եղաքը՝ մէկալներն շուտով կը գինքանին, ինչու որ առանցքի ոմանք Աւստրիայի, իսկ ոմանք Պրուշի կողմն էին։ Աս կառավարութիւնն կիրլը ընդունելու ըլլայ նէ՝ մենք ալ ան առենը անոր պայմաններուն ու կանոններուն վրայ մեր ընթերցողներուն ընդարձակ տեղեկութիւն կու տանք։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ

Դուբլին։ Զմրա քաղքէն Մարտի 13ին առանկ կը գրեն։ Տուշիոյէն ու Մոգարէն եկող հաւատարիմ ճամբորդ մը պատմեց, որ անցած ամսոյն 28ին Մոգալ առրհանդակ (Ճոմաք) մը հասաւ, ու Դրամիլիքի փաշային կողմանէ հնոտեղայ կառավարին շատ թղթեր բերաւ։ Սորհանդակին հասնելէն քիչ մը եսքը ամէն կողմ հրաման գնաց որ ան կողմերը գտնուող Տաճկի զօրքը Մոգալի քով ժողովի։ Ադէն ձիաւորաց ու հետեւակ զօրաց բազմութիւն ժողոված են, որոնք ամէնն ալ մահմեդականներ են։ Զէնք չունեցողները ան օրերը թրեւսէն նիստ 15 մնտուկ զէնքէն պիտի՞ որ տանուն ու զինաւորուին։ Դիակ աս անդամուս քրիստոնեութիւնն ըլլալու զորաժողովը՝ Ապրիլի սկիզբները պիտի սկսի։ Ամէն զէնք

— Ամսոյս 10ին դէպ ի Եգիպտոս սուրհանդակ մը ելաւ, հնոտեղայ փոխարքային հարցնելու որ արդեօք թող կու տայ Անգլիայի որ իր երկրին

կրնայ կրցող մարդ 16 տարիքնէ մինչեւ 40 տարեկան գինու որաւիճան պիտի որ առնուին, բայց անանկ որ ընտանեաց պիտոյքը հոգալու համար ամէն մէկ տան մէջ մէկ երիկ մարդ պիտի որ մնայ, կ'ըսեն։ Պարձեալ կ'ըսուի որ Պոսնիոյի փոխարքան ամէն ժողովրդապետներուն իրեն կանչելիք է, ու անանց պարտականներ տալով յորդորելիք է, որ իրենց թաղաւորին հաւատարիմ մնան։ Այս պատրաստութիւններէն Օսմանեան տէրութեան ամէն կողմերը կը տեսնուին, որոնց ոմանք ան պատճառը կու տան։ Ըստ ալ կայ որ Եէլաչիչ խռուտանէրուն կուսակցութիւնը՝ որն որ Դալմատիայի ալ կատարեալ անուանուած է, Պոսնիան ու Հերսեկովինան Տաճկի ձեռքէն առնելու միտք ցուցընելով, Օսմանեան տէրութիւնը հարկաւոր պատրաստութիւնները կը տեսնէ։ բայց տարբերութիւն մը կ'երեւայ, որ ասոնց պատրաստութիւնները ընդհանրապէս ամէն կարելի ալիքներուն պէտք է, որոնք առհասարակ կը գուշակուին։

Դոյչի Անդրիայի լրագրիչը Օսմանեան տէրութեան ասոնց պատրաստութիւններուն վրայ խօսելով՝ կը զրուցէ որ եթէ Ռուսի ու Տաճկին մէջ կռիւ բացուելու ըլլայ՝ ան առնն մեծ նշանակութիւն ունենալու աէրութիւնները չեն կրնար ան տեսարանին հանդիսատես միայն կենալ, հապա որոնք է որ իրենք ալ մէկ կողմը որոշեն։ Այս առիթով Դոյչի կը պատմէ որ Ֆրանսէս Ռուսը բարձրագոյն Ռուսը կ'ուզէր ստիպել որ Աքերմանի 1826ին դաշնիքը նորէն հաստատէ, եւ թէ ինչպէս Ռուսը Անդրիայի դեսպանին յորդորելուն առ բանս չընդունեցաւ, ու առ պատճառաւ Տաճկին ու Ռուսին մէջ գժտութիւն մնաւ։ Ինչու որ, ինչպէս յայտնի է, առ դաշինքով Ռուսը՝ Վոլատիայի Հապտասարանները դնելու ու ձգելու իշխանութիւն ունեցած էր, բայց առ դաշինքը երբոր ապրի նոքը փոխուելով ու Հոսպոտարներուն գիտնաս իշխանութիւն արտ եղով՝ Ռուսը ան իշխանութիւնը կորսընցուց։ — Հիմա, կ'ըսէ Դայլի կոստանդինոս պոլսի նաւատանին մէջ Օսմանեան տէրութիւնը 40 նաւ ունի, որոնցմէ 8 — 10 հատը եռայարկ (էրէ բատարը) են։ իսկ պատրաստութեան համար ուր հանած զոյգը՝ 300,000ի կը հասնի, որոնք Ասիայի կողմերէն կոստանդնուպոլսոյ կողմերը շարժելու վրայ են։

ՈՒՍՄՈՒՍՆԱԿԱՆ

ՕԳԵՐԻՒԹԻՒՆԵՐԻՑ ԴԱՍ ՄԻՏՍԻՈՐԱՆԵՐՈՒ ՎՐԵՑ

(Շարունակութիւն. տես թիւ 8, 4 եւ 7։)

Լիւթ Հովսեպ՝ ամպերու վրայ ըսած գրուածքներուն մէջ, անոնց ձեւերուն նայելով չորս այլեւայլ աւազակ կը բաժնէ. Ա. Գանգրոյ, որոնք դէպ ի ոմն կողմ երկրնցած, կամ մէկ ծայրերին կոհակաւոր. ծռած եւ բաւական ոմանք են։ Բ. Կոյտակ, որոնք կոյտ, մէկ հոլովնական խարխուլ մը սկսած դէպ ի վեր մեծնալով բարձրացող ամպեր են։ Գ. Կաղնոտ, որոնք շատ տարածուած, իրարու հետ շարունակ կապուած ու հոլովնական դասերի շարքեր են։ Դ. Ընդլեռոտ, որոնք սեւագոյն, մութի ու անձրեւ բերող ամպեր են։ Այս կարգին մէջ երիրորդական բաներ մտնելիներ ալ կան. ինչպէս Գանգրոյ-կոյտակ, Գանգրոյ-կաղնոտ եւայլն։ — Ըստ օդագէտներ ամպերը ընդհանրապէս երեք մեծագոյն դասառներու կը բաժնեն, այս ինքն վերին, միջին ու ստորին, ուրոյ վրայ շրջագրդ դասու մ'ալ կրնայ աւելցուիլ, այսինքն Ստրատոսները։ Վերին դասու մէջ մեծագոյն ամպերն ամպի վիճակի մը մէջ է, որ հեռուէն միայն լոյս, ու բարակ շղթի կրնայ ընդունիլ ու պատհել. ու առ դասու մէջ կ'երեւայ Գանգրոյ բաւական ամպը, այն որ Ա. Զեւը կը յայտնեն։

Ա. Զեւ.

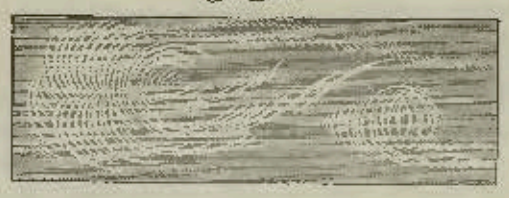

Երբիկ մէկ ամէն տեսակ ամպերէն աւելի քիչ խառութիւն ունի, բայց ամենէն աւելի բարձր կը կենայ, ու ամենէն աւելի ձեւի տարբերութիւն ու կերպ կերպ ուղղութիւն ունի։ Ան ամպը միօրինակ հաստատուն ու պարզուած եղանակի տարբերն նշանն է, ու ծայր կու տայ միջոցաբան մէջ քիչ տարածուած թեր թեր ամպեր երեւնալով որոնք քանի կ'երթան կ'երկարեն, ու անոր կողմերէն նոր նոր թեր երեք կսխուած կ'երեւնան։ Ասոր տեւողութիւնը ամանակը անորոշ է, կրնայ քանի մը բպէ, կրնայ նոյնիսկ ժամեր ալ տեւել։ Երկրին կը տեսնուի, թէ որ տարածեն ամպերը կարգաւորեալ մնալով կարգաւորեալ կերպով կը շարժին։

Կուտակ՝ ուրիշ խիտ բնութիւն կամ դանդաղուած ամպերու տարբերութիւն է։ Երբիշ բան չէ, բայց եթէ միջոցաբանի միջին դասու մէջ խառնած գոյներ, ու հաստատագրեն հոլիրու ձեւերով երկրիս մոտ տարածեն անոնց կը շարժի։ Օդին ան դասու ամենէն աւելի շատ խառութիւն կրնայ ընդունիլ, բայց անկատար լաճուած միտքի մէջ։ Խառնուութիւնն իրարու քով կու գայ կը ժողովի, ու կնոնձնէ բարձրացած դանդաղած մը կը կազմէ, որն որ օդին ան գաւառին մէջ կը կենայ, որ կրնայ անիկա տանիլ։ Ռ. Զեւին մէջ գրած արիւնագիծ Կուտակի հատարարիչն տեսնուած կերպը աշքի առնելու կը դնէ։

Ռ. Զեւ.

Կուտակը ապուր Եղանակի ատեն կոնտեսաւոր կերպով ու ժամանակաւ կ'երեւայ, կը մեծնայ ու տեսնելուն կը լայ, ու առ ընդ ապրը տարբերութեան ատենները հետ հոմանաս կ'երթայ։ Հատարարիչն որեւեն երկրէն քանի մը ժամ եւորը կը սիրի, կէսօրէն եւորը ամենէն տարբ տեսնելը ամենէն մեծ ատենները կը հասնի, իսկ ապրեր մարը մոտենալն եւորը կը պակնեցնայ ու ամերեւ ալեր կ'երայ։ Երբ որ տարտիկ հովի ատեն հովին փչած կողմը երկինքին վրայ մեծ մեծ կուտակներ տեսնուին, նշան է որ հովը պիտի դադրի ու անձրեւ պիտի գայ։ Երբ որ կուտակը ցիգեալ, աներեւոյթ ըլլալու սեղ՝ ոչ աւելի մեծնայ, ան տեսնն նշան է որ դիշերը փոխիարի պիտի ելլէ։ Թէ որ օդին վերին գաւառը փոքրիներէն աւելի չոր է կամ չորցընելու զօրութիւն ունի, ան ատեն կուտակին վարի մասերը պռնգաբի կը փոխուին։ Բայց եթէ որ ստորին գաւառը (որուն մէջ ամենէն աւելի խառագոյն գոյորշիքն ու ջրային կաթիլները կը ժողովին) չորացուցիչ է, ան ատեն Կուտակին խարխիլը վար կ'իջնայ, ու կազմած կ'ըլլայ, որն որ աւելի շփոթաւոր խառութիւն ունի, ու, որուն տարբերութիւն մոտը հատարարիչներն երկրի կամ ջրերի վրայ կ'ըլլայ։

Գանգրոյ-կուտակ ըսած ամպերը Դ. Զեւին մէջ պատճառ կը տեսնուին։

Դ. Զեւ.

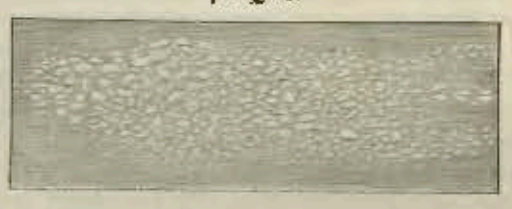

Ասոնք կարգ ձեւով, պարզի, ճերմակ ամպերի կողմուած են, որոնցմով երկինքը նիշ նիշ եղած տեսք մը կ'ունենայ, որ ամառուան առն հատատուն շարունակ եղանակի կամ գոնէ տարբերութեան շատնալուն նշան է։ Երբեմն կրնայ տեսնուիլ, որ Գանգրոյ-կուտակ ամպը ուրիշ տեսակ ամպի մը, այս ինքն Գանգրոյ-կաղնոտի կը փոխուի, որուն պատկերը Դ. Զեւին մէջ դրած ենք։

Դ. Զեւ.

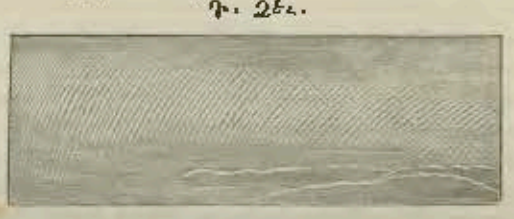

Ան Գանգրոյ-կաղնոտը՝ մթնոլորտին բարձր գաւառին մէջ կ'երայ, եւ ուրիշ բան չէ, բայց եթէ ձեւը փոխուած Գանգրոյ։ Հատարարիչներն երկրի հոլիզոնական շերտերու պէս կ'երեւայ, որոնք շարունակ իրենց ձեւն ու տեղը կը փոխեն։ Երբեմն ծռուած շերտերու շարքի մը պէս կ'երեւայ, բայց երբեմն ալ տարբերացիի տարածուած, թափանցիկ կտաւոցի մը պէս, մանուտնդ երբ որ ան առանցնուն լաւ ոչ տարբերութիւն ան ատեն թեթեւ թեթեւ երկրէն հրակերպ շերտերու պէս կ'երեւայ։

Կապտամոր հատարարիչներն իրիկուան ատեն է, ուրիշ բան չէ բայց եթէ ան դասերը, որն որ տամուռան ապուր օրերը դեռեւի վրայ կամ լեռներուն տարբերներ կ'ըլլայ օդին տարբերութեան մէջը։ Ասոր հատարակ խաստակցութեան մէջ Մեր կամ Մուսխուլ անուանով նշանակած ամպերը ան ամպին կարգն են, որոնք անոնցի բարակ են, որ ոչ տեսնելերը եւ ոչ ուրիշ բաներ անկիա շաշաբելով կը թերին։ Ամառուան հանդարտ իրիկունները կը տեսնուի որ Կապտամորը գաշտերուն վրայէն ուրիշ մը բարձր աեղեր կը բարձրանայ, ուր վերարերի մը պէս գոնոնը կը ծածկի։ Կէս գիշերը եւ կամ կէս գիշերին ատեն ամենեն մէջի ժամանակաւոր մէջտեղ իր վերջին ատաքնանի խառութիւնը կը հասնի, ու արեւն ելլելուն պէս՝ տարբերութիւնը կամաց կամաց բարձրանալով՝ կը կորսուի, աներեւոյթ կ'ըլլայ։ Բայց երբեմն կ'ըլլայ, որ հանդարտ կը մնայ, ու շարք շարք կը խառնայ, անանկ որ ոչ ոչ տեսնելու չկրնան տանիլ, ան ատենը տեւ ու մթագոյն Ամենաբարձրի յատկութիւն կը ստանայ, ու տնձրեւի պէս դեղինը կը թեւափի։

Պարոն Կրահամ Հաշինոնն Ճարտար գրագիրը իր գրքերուն մէջ Ճառին մէջ այլեւայլ՝ միանգամ դարպասներ, ու օդին մէջ եղած խառնուածութեան տարբերութիւնը, որ տարբերութեան ոչ մի տարբերութիւն ունի, մեկին ուրիշ մէկ կը հասնի, որոնք մինչ այ հոս տեղս կը գտնենք։ Ան Լրը որ մթնոլորտին տարբերութեան տարբերներ նաւագի ատ անոր նոյն տեսներ մթնոլորտին բարակնալուն։ Ռ. Լրը որ մթնոլորտական օդին բարակնալն մթնոլորտին տարբերութեան տարբերներ վար կ'իջնայ։ Դ. Երբ որ մթնոլորտին տարբերութեան տարբերներ ամենայն վար կ'իջնայ, որոշելու համար մեր ամենայն գրքերուն մէջ գրուած ամենայն գրքերուն մէջ գրուած ամենայն գրքերուն մէջ գրուած